

בבית הדין המשמעותי
באוניברסיטת ת"א

המערער (הנקבל)

נגד

המשיבה (אוניברסיטת ת"א)
באמצעות ב"כ עו"ד ירון זהבי

פסק דין

לפנינו ערעור על החלטת סגן הממונה על המשמעות שניתן ב-31.10 ש.ז. בתיק ד / 2011 / 31 ובו מתבקש המוטב לזכות את המערער מעבירה ע"פ ס' 29(3) לתקנון המשמעות – סטודנטים (תשס"ח). בהחלטה הנ"ל הורשע המערער גם על פי ס' 29(4) וכן הושת עליו עונש (בהסדר) של הרחקה למשך שני הסמסטרים של שנה"ל תשע"ב, הרחקה על תנאי למשך שנה שתופעל במידה והמערער יעבור עבירת הונאה במהלך שנתיים מיום חזרתו ללימודים, פסילת העבודה ופסילת הקורס שזוא הקובלנה.

בנמקו את ההחלטה להרשיע בעוון ס' 29(3) קבע ס. הממונה (ס' 5 לפס"ד) כי "הוכחת היסוד הנפשי של 'כוונה להונות' מעבר לכל ספק סביר אינה ענין של מה בכך. אכן, חזקה כי אדם מתכוון לתוצאות הטבעיות של מעשיו. ואולם ס' 29(4) עצמו המפרט שורת התנהגויות המהוות הפרת הוראות, רומז כי אין באותן התנהגויות כשלעצמן חזקה חלוטה בדבר כוונה להונות." אלא שבמקרה דנן השתכנע ס. הממונה מעללכל ספק סביר כי אכן נעברה עבירה לפי סעיף זה מתוך מכלול העובדות והנסיבות אותן פירט בהרחבה בסעיף 6 לפס"ד.

טען המערער ב'הודעת ערעור החלטה ד / 2011 / 31 ושנה עמדתו בהרחבה בעת שמיעת ערעורו ע"י מוטב זה, כי טעה ס. הממונה בהחלטתו להרשיע לפי ס' 29(3) בנוסף להרשעה ע"פ ס' 29(4) (עליה לא הוגש ערעור). עיקרו של הערעור מתמצה בטענות כי:

1. בעבודה נעשה שימוש בחומר מחקרי של משטרת ישראל
2. כי שימוש זה הובא לידיעת המרצה תוך שביקש (הסכמתו) לעשות שימוש כנ"ל
3. כי המרצה הסכים לשימוש בחומר ככל שמדובר בנתונים או במקורות
4. כי השימוש בחומר הנ"ל נעשה בתום לב ולא מתוך כוונה להונות

מנגד, הגיב ב"כ האוניברסיטה באמצע את החלטת הערכאה הראשונה במלואה. לטענתו של עו"ד זהבי, משמעות קיומה של הכוונה להונות נלמדת מהחלופה היחידה לה, בנסיבות המקרה. במלים אחרות, בהעדר כוונה להונות, לוקה התנהגותו של המערער ברשלנות. מן המפורסמות היא שרשלנות אינה כרוכה במצב נפשי אינטנציונלי ליצירת מצג שווא או להונאה אלא הינה תוצאה של פיזור הנפש, אי שימת לב ואפילו עצימת עיניים – כל אלה כאמור ללא הכוונה לעבור עבירה.

למדנו את פס"ד שניתן ע"י ס. הממונה, קראנו בעיון את כתב הערעור והתגובה לו, האזנו ברוב קשב לדברי הצדדים והחלטנו לדחות את הערעור.

במוקד ס' 29(3) עומדת 'הכוונה להונות'. מושג זה הובהר בע"פ 57 / 224 ליברמן נ. היועץ המשפטי לממשלה פ"ד יב 665 (1958) לאמור [בכוונה להונות מדובר] ב"הפחת טעות מכוונת, המטה את המוטעה לפעול לרעתו... אך זאת יש להדגיש: 'רעתו' של מושא ההונאה (אם אכן יונע לפעול על יסוד ההתחזות) איננה חייבת להתבטא בנזקי ממון דווקא. די בכך שיימצא כי המניע של המתחזה היה לשלול ממושא ההונאה את היכולת להחליט באופן מושכל האם ברצונו לבצע פעולה הקשורה במתחזה, דוגמת כריתת הסכם עימו, כדי לקיים את רכיב הכוונה להונות".

בהרחבה למצב המתואר, בעת הגשת עבודה באוניברסיטה קיימת הבנה מובהקת וחוזית באופיה בין המרצה לתלמיד לאמור כי זו הינה תוצר עצמאי של התלמיד ועליה יקבל את התמורה הסוביקטיבית (התפתחותו המקצועית / הרחבת יריעת עולמו וידיעתו בתחום העבודה) והאוביקטיבית (ציון העבודה). במקרה שלפנינו לא ניתנה התמורה האוביקטיבית בשל החשד שעלה בדבר ההעתקה אך גם זו הסוביקטיבית קרסה במידה רבה שכן יכולותיו העצמאיות של התלמיד בהכנת מתווה העבודה, ארגון החומר והדיון בו היוו חלק שולי במוצר המוגמר.

בדונו בנסיבות המקרה קבע ס. הממונה כי העבודה הינה באופן מובהק (substantially) תוצר העתקה, ועל כך לא ערער הנקבל. לעומת זאת כדי להצליח בהשגותיו על ההרשעה לפי ס' 29(3) היה על המערער להוכיח כי המרצה נתן הסכמתו **בצורה חד משמעית** לאלמנטים הבאים:

1. בעבודה ישולבו קטעים, ככתבם וכלשונם, אשר אינם פרי יצירתו העצמאית של המערער
2. מארג קטעים זה יהווה רובה המכריע של העבודה
3. בהינתן [1] ו-[2] לעיל, יהיה מגיש העבודה (הנקבל) פטור מלצטט את מקורות הקטעים

לא מצאנו אף רמז לאישוש השגות אלה, הן בכתב הערעור והן בהצגתו בפני המוטב.

- לא השתכנענו כי המערער פעל כפי שפעל מחוסר הבנת הדרישות לעבודה סמינריונית שהרי כבוגר תואר ראשון במשפטים ובעל רשיון לעריכת דין חזקה שאלה מוכרות לו הכר היטב.
- שלילת אפשרות זו פועלת במקביל לשלילת חלופת הרשלנות. זו האחרונה מתייחסת באופן ספציפי לאי יישומם המכוון של כללי ציטוט, ושינויי נוסח קלים שתכליתם הסתרת מקורם של הקטעים הרבים, מצב המנוגד מהותית להגדרת עולת הרשלנות.
- משקל יתר אנו מייחסים לתלונתו ועדותו של המרצה אשר שללו מכללא ובמפורש את ההשגות הנ"ל.

- יתרה מזו, איננו מוצאים טעם להתערבות בהחלטת ס. הממונה אשר מצא מעל לכל ספק סביר כי במעשהו גילה המערער חוסר תום הלב ועל כן נכשל בכוונה להונות, מאחר ובערכאה הנוכחית לא נשמעים העדים וממילא שאלת אמינותם, איננה על הפרק.

אשר לעונש אשר הושת בהסדר עם הנקבל, אנו סבורים כי הוא מידתי וממצה היטב את מטרתו. לא זו אף זו, בהרחקה לשני סמסטרים ולא לשנה קלנדרית, מתאיין האיוס בדבר רישום ההרחקה בגליון ציוניו של התלמיד ולכן יסוד הקלון המוזכר בס' 57(4) הינו למעשה בעל משמעות טכנית.

בשולי הדברים נוסיף כי אנו סבורים שטוב יעשו רשויות השיפוט של האוניברסיטה, אם ידונו מחדש במשקלם היחסי ורמת פירוטם של סעיפים 29(3) ו-29(4). בעוד 29(4) על תת סעיפיו הינו מפורט מאד, אולי אף יותר מדק, נותר 29(3) שהינו כבד משקל ביותר – תלוי ועומד. בהידרשו לקיומה של הכוונה להונות, זקוק בית הדין לכלים ברורים ובעלי אופי מדרגי.

מר גולן סלון
חבר בית הדין

פרופ' זאבי דביר
אב בית הדין

פרופ' עינת פלד
חברת בית הדין

פסק הדין ינתן ללא ציון שם הנקבל

ניתן ביום: 8.12.11